

Trst, juni 1926.

Marijan Sever.

Spoznanje.

Živel je človek, ki je vse svoje življenjske dni posedal na klopi, v senci košatega drevesa. Od jutra do večera je nemo strmел predse, trdno verujoč, da je našel smisel življenja, in te vere mu nista mogla vzeti ne nebo ne zemlja in niti tihi zasmeh božje narave, ki je pletla okoli njega iz dneva v dan, brez miru in pokoja prečudežnega stvarstva skrivnostno tkanje.

In kakor sta se menjavala pred njim dež in solnce in je pojoči pesmi veselih ptičkov sledila mrtva tišina jesenskega dneva, je on sedel in sedel tam na klopi v senci košatega drevesa ter nemo strmел predse v veri, da pije od večnega vira življenja. Ko so pa leta pretekla in je odšla mladost, sta v njem opešala srce in oko, in je človek spoznal, da je v duši njegovi sama praznina, da so življenja tokovi šli mimo njega brez sledov kot senca, ki se medlo v polmraku odbija od žive tvarine.

In je takrat vstala v človeku jasna zavest lastne nemoči, in je v obupu razširil roke, da bi našel opore na drugih ramenih kot slepec, ki gre skoz življenje za tujim korakom. Srce pa se je zganilo kot luč sred temine in izreklo vso strašno resnico: Živ mrtvec!

Živ mrtvec, ki ne more življenja živeti iz sebe, ker ga vâse ni vsrkal nikoli iz božje narave skoz delovno mišičje lastnih ožuljenih rok!

In si je človek takrat zaželel sred najglobljega snovanja svežih življenjskih sil — skorajšnje smrti!

† Ivan Cankar:

Materino oko.

Kam te vodi, pevec lepi,
skozi mesta noga trudna?
Zemljo mirno mrak odeva,
pozna bije v stolpih ura.

Kaj oko ti gleda mračno?
Saj ne pleše več krog tebe
mesto hrupno, glasno mesto,
več ne bije divje petje.

In vasica bela v gozdu
v tiho vzame ga naročje.
Srce joče mu brezupno,
plašijo ga misli bolne.

Noč pokriva med drevesi
kočo tiho, dom očetni.
Potnik trudni jo pozdravi,
solza mu na licu sveti.

«Srce moje, revno srce!
Daj, povej mi! Kaj si moglo
spremeniti srečo krašno
v dni nesrečnih temno togo?»

«Listek črni, kdo prinesel
te je v srečo kakor strelo?
Ti veselje vse razrušil,
ti razrušil petje lepo.»

«O, povej mi svetla luna!
O, povejte zvezde zlate!
Ali zrem še lice blede,
svojo ljubo, revno mater?»

Tiho, tiho stopi v izbo,
žalost slika njemu lice;
nad posteljo, nad obrazom
smrtno bledim sveča sije.

Oh, in pogled prebolesten
ozre se mu v lice temno!
Vsa ljubezen v tem pogledu,
vse nebo je v njem odprto.

«Ljubi sin moj, bodi srečen!»
In zapre se tožni pogled,
duša splava proti nebu,
splava tja med zvezdne roje.

In utrne tu se zvezda;
utrnila se je sreča,
sreča krasna, prevesela
dni nekdanjih, — sreča pevca.

«Mati, mati, daj poglej me!
Naj v oko ti zrem prijazno!
Naj ljubezen iz njega pijem!
Potlej srečen grem za tabo...»

Oh, in lici sta mi trdi!
Naj poljubim tvoji mirni,
bledi lici, potlej nesem
svoj brezup po zemlji širni.»

Ko poljubi mrzlo mater,
vzame v roko ljube gosli.
Z glavo bolno, s težkim srcem
pet' po svetu se napoti.

Hodil je po lepih mestih,
po vaseh je pel prijaznih;
vsak je ljubil mehko srce,
vsak je mile pesmi hvalil.

Ne zjasni se pevcu pogled,
ne cvete mu lice temno,
strune tužno se glase mu,
žalujejo poje grlo.

Ne posluša hvale šumne,
z vinom žalost si zaliva,
misli trop, teman kot senca,
glavo trudno mu razriva.

Poln ljubezni, jasen pogled
ni razgnal mu misli črne.
Ko ga našel ni po svetu,
poči njemu dobro srce.

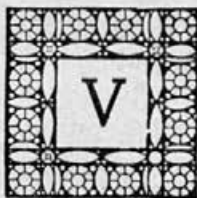
To pesem sem prepisal, ko sem bil dijak, iz beležnice našega pokojnega pesnika in pisatelja Ivana Cankarja. Zložil jo je 20. svečana 1893. Imel je takrat 16 let. Mati, ki jo je zelo ljubil, mu je umrla štiri leta pozneje, l. 1897.

Matej Mikuš.

Zaklad pri Sv. Danijelu.

Narodna pravljica. — Zapisala M. M. B.

se drugače kakor danes je bilo v naši vasi in krog nje pred davnimi časi. Divje žene so se skrivale po skalnih duplinah, na Zajčici je bilo zakopano zlato tele, pa tudi drugih zakladov je bilo vse polno. Vse to je pravila nam otrokom stara mati. Najlepša se nam je zdela zgodba o zakladu pri Sv. Danijelu, ker nas je bilo najbolj strah med pripovedovanjem te pravljice.

Stara mati nam je pravila:

V onih davnih časih, ko še ni bilo mostu čez Sočo pri Tolminu, je prevažal ljudi z enega brega na drugi brodnik Malnar. Njegova hiša je stala na desnem bregu Soče pod volčanskim pokopališčem, na katerem stoji okoli 700 let stara cerkev sv. Danijela. Danes štrli v zrak le golo zidovje Malnarjeve hiše; porušila jo je svetovna vojna.

Brodnik Malnar je imel majhno leseno kolibico ob Soči, kjer je čakal ponoči na potnike. Tam je imel privezan tudi svoj čoln. Neke temne noči, ko je spal zopet v svoji leseni hišici, je čul okrog enajste ure, da ga na drugem bregu nekdo kliče. Urno vstane in vesla na drugi breg Soče. Ko prispe na nasprotno stran, mu po-

čepne nekaj v čoln in pravi, naj ga pripelje na drugi breg. Malnar obrne čoln in vesla proti domu. Veslal je silno težko. Skrbelo ga je in tudi strah ga je bilo, kajti takega potnika ni še vozil.

«Ali težko voziš?» ga vpraša iz kota čolna.

«Silno težko,» odgovori Malnar, «povej mi, kdo si!»

«Vem, da voziš težko, a tudi tvoje plačilo bo obilno. Pelji me na drugi breg. Ako me rešiš, dobiš takšno plačilo, da boš srečen ti in ves tvoj rod.»

Malnar napne vse svoje sile in krepko vesla proti svoji hišici, veseleč se bogatega plačila. Že prav blizu brega mu skrivnostni potnik prične naročevati: «Ko bo ura odbila polnoči, pojdi na pokopališče k Sv. Danijelu. S seboj vzemi motiko in lopato. Kjer boš videl goreti plamenček, tam začni kopati. Vedi pa, da delo ne bo lahko. Ko boš že na koncu svojega dela, boš videl goreti svojo hišo in hlev, slišal klicati svojo ženo na pomoč, jokati svoje otroke in tuliti živino v gorečem hlevu. Nad teboj se bo vrtel mlinski kamen, a ne boj se, ne bo padel nate. Rumeni vojaki pridejo na pokopališče in te bodo hoteli napasti. A ti ne glej nikamor in nikogar ne poslušaj, molče koplji dalje. Vse to bo le preskušnja, če si vreden zaklada. Ako dvigneš zaklad, rešiš tudi mene.»

Ves truden in poten je priveslal brodnik na drugi breg. Iz čolna se je nekaj prekucnilo in izginilo v temo.

Malnar je urno privezal čoln in hitel domov po motiko in lopato, da dospe še pravočasno na pokopališče. Točno o polnoči je stopil z motiko in lopato čez ramo med grobove. Sredi pokopališča je zagledal slab plamenček. Krenil je tja in se urno lotil kopanja. Hitro mu je šlo delo od rok. Kmalu je zadel na nekaj trdega. Zelo se je razveselil.

Toda naenkrat se razsvetli pokopališče in vse naokrog. Bilo je svetlo kakor opoldne. Prestrašen je mož pogledal kvišku in videl, da šviga visok rdeč plamen iznad njegove hiše. Nad seboj je videl mlinski kamen, ki je grozil, da ga bo pomečkal. Za trenutek je nehal kopati, pa domislil se je, kaj mu je pravil skrivnostni potnik, in kopal je dalje.

Ni kopal dolgo, ko je zagledal trumo rumenih vojakov. Korakali so naravnost proti njemu. Domislil se je, da mu je tudi o teh pravil njegov popotnik, in kopal je vedno v večjem strahu dalje.

Kmalu je zaslišal obupno klicanje svoje žene in pretresljiv jok otrok. Zdelo se mu je, da ga kličejo, naj jih reši iz ognja. Mrzel pot ga je oblival, vedno bolj ga je bilo strah, a vendar je kopal dalje. Ko je pa slišal, kako tuli živina, kako pokajo goreči tramovi

ter kako se rušita hiša in hlev, se ni mogel več premagavati. Pustil je skoraj izkopen zaklad in zbežal proti gorečemu domu.

Komaj pa je stopil s pokopališča, ga je obdala črna tema. Videl ni več ne požara, niti ni slišal nobenega glasu, le Soča je šumela doli v svoji strugi. Doma je našel nepoškodovano hišo in hlev, družina in živina pa je mirno spala.

Letel je nazaj na pokopališče, pa ni mogel najti kraja, kjer je kopal. Vsa tla so bila enaka in njegovega orodja ni bilo nikjer več.

Pozneje je Malnar še večkrat kopal in iskal zaklada, toda vsakikrat zaman. Prestal ni težke preizkušnje in tudi čudnega potnika ni rešil.

Janko Samec:

Igra na nebu.

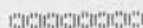
Solnce izza gore zjutraj vstane,
brž z rokama si oči pomane —
pollej pa čez trate, gozd in polje
brž ubere židane jo volje.

Poldan je ... še više solnce hoče,
zemlji pa preveč, preveč je vroče —
O, če imela vsaj bi vode sveže?
Solnce pa še nič ji ne ustreže!

Pot je strma, ravna in brez kraja —
solnce pa le vstaja, vstaja, vstaja;
strini zemlji se veselo smeje
in jo v stara lica greje, greje ...

Pa vetriček od nekod zapiha —
solnce jezno je in nos zaviha ...
Ko privlečejo se megle črne,
pa na nebu hrbet jima obrne.

Pollej pada, pada neprestano;
zdi se, da je v kozji rog ugnano —
In nekje še nekaj strašno počí,
solnce pa po glavi v morje skoči!

Srečko Kosovel:

Otrok s solnčnico.

Nesem solnčnico na rami,
zlat metulj je vzplaval nanjo,
solenčnica se je nagnila,
o, da ne bi se zlomila!

Nesem solnčnico na rami,
v njej so zlata, zlata zrna,
solenčnica se je nagnila,
o, da ne bi se zlomila!

O, metulj razprl je krila,
sapica je vzvalovila,
solenčnica se je nagnila,
o, da ne bi se zlomila!

Fran Tratnik :

Njegovo drevo.

Poljančevi imajo velik sadni vrt. In oče Poljanec je obdaroval svoje otroke z mladimi drevesi, po vrsti, kakor so si bili zaslužili po svoji pridnosti. Zadnji je bil Martinek. Pač bi bil že lahko kdaj pred drugimi imel »svoje drevo«, saj je bil najstarejši Poljančev otrok. Ali četudi je morda oče imel že v mislih darilo Martinku, v besedo še ni bilo prišlo, kajti dečko je bil že od časa do časa uganil katero, ki je oče ni tako zlahka pozabil. In to je vzrok, da se ni hotel zlepa spomniti, da Martinek še nima svojega drevesa.

Lepega dne prejšnje pomladi pa je bil praznik pri Poljančevih. Veselo so vriščali otroci okoli očeta, ki se je usmilil ubogega Martinka: saj je bil skózi vso zimo dober otrok.

Koncem vrta so se ustavili. Mlada češnja se je pripravljala prvič v svojem življenju v cvetje.

«Ta je tvoja,» mu jo je pokazal oče. Martinek jo je objel in ji pogladil mladi svetli lub. Veseli sestrici Anica in Tončka sta ji opletli vitko debelce s spomladnim zelenjem in cvetjem.

«Martinek, zdaj jo poglej!»

Sredi novega, veselega življenja je stalo mlado drevesce. Od tedaj, ko so jo bili vsadili tu sem prav na konec vrta, — kakor da bi bila drugod odveč — se ni nihče zmenil zanjo.

Danes pa so otroci pozabili vsa druga drevesa in so se preselili sem k nji. In še dolge dni potem se je niso naveličali posecati.

«Martinek, danes je že odprla svoja bela očka in nas gleda.»

Pozdravljali so belo cvetje, šteli so ji cvetove. O, in drugo jutro jih je bilo še več!

«To bo češenj, en klobuk jih bo,» se je šalila Anica.

In Tončka se je naglo priporočila: «Martinek, veš da nas vse povabiš, skupaj jih bomo zobali.»

«Bomo, če jih bo res kaj,» je obljubil.

Zvest tovariš je bil Martinek češnji. Če je videl po lubadi lezti mrčes, ga je odfrnil: ničesar nimaš opraviti na moji češnji. Čebele pa je rad videl, da so obletavale cvetje in pele svojo brnečo pesem.

In če ni bilo njihovega šumenja med mladimi vejicami, je kratkočasil Martinek češnjo sam. Spoznal je bil, da se v hiši zlepa ne more naučiti naloge za šolo. Vzel je knjigo, sedel pod češnjo in se je glasno učil, da ne bo dolgočasno prijateljici. — Še to je bilo

premalo: tudi pisati mora pod češnjo. Potrpežljivo je prenašal mizico iz lope, klopco pa si je izmojstroval za stalno pod drevesom.

«Še jesti ti bomo nosili sem in posteljali ti bomo pod češnjo» — mu je očitala sestra, ki ga je morala klicati k obedu.

Že se je bilo osulo cvetje, da je bila belo posuta klopca in so prijetno beleli listki med svežezeleno trato. Mladike pa so že od dne do dne redile svoj drobni sadek in kakor dlan voljni listi so ga varovali.

Češnja ni bila več tako krasna in žalosten je bil Martinek, kadar mu je pal na roko, na knjigo ali na mizo začrnel sadek s pecljem.

«Uboga češnjica, mlada si in ne moreš prerediti vseh svojih otročičkov, pa ti umirajo,» jo je pomiloval v mislih.

Druge češnje na vrtu so bile že dozorele in so vabile otroke na trgatve. Martinek ni imel nobene pravice do tistih, ali iz usmiljenja so mu dali poberaček (košarico) in ž njim pravico, da je smel na dozorelo češnjo.

«Da veš, svoje tudi ne boš sam obral,» so ga spominjali.

Pol žalostno, pol ježno jim je odgovoril: «Ta moja češnja, toliko pecljev mi je pometala po tleh! Le malo je ostalo — in drobne češnjice so se jele komaj rdečiti. Ne more biti prava, žlahtna češnja, divja je. Jezen bom nanjo, če ne bo hotela naglo odebeliti svojih jagod.»

Potrpežljivo je čakal Martinek prve dni, ko so bile druge češnje po vrtu že obrane.

«Ej, ti — zadnji in tvoja češnja — zadnja.»

Ni se mogel premagati, stekel je za Anico: dve pesti sta padli po njenem hrbtu, da je padla v travo in zakričala. Martinek je pobegnil pod svojo češnjo: naj mi le pride sem kateri!

Ni se potolažil v svoji jezi. Ozrl se je na češnjo: «Dosti dolgo sem te čakal, in danes nič več.»

Nikogar ni bilo blizu, pa je stopil na klopco in začel obirati rdeče, a še kislaste češnje. Moral je pristaviti še mizo in ni še vseh dosegel. Stopil je na spodnjo, a še drobno vejo, da je mogel doseči zgornjo mladiko: rada se mu je upognila v loku in je njen vršiček stisnil pod pasho.

«Do zadnje vse mi moraš dati.» Pognal se je z roko kvišku, zelo nerodno je pograbil kobuljico: mlado drevesce ni bilo vajeno tolike neusmiljenosti, zaječalo je in kakor da ji je zlomil roko, je omahnila mladika brez življenja, mrtva ob debelce.

«Martinek je že obral, pa nas ni povabil,» so prikričali otroci k češnji.

Prestrašil se jih je in njegovo zadrego je bridko občutila veja, na kateri je stal. Pretežko je bilo njegovo telo za njeno šibko moč, ko je sunil ob nji na tla: velika rana se je odprla med njo in debelcem, da se je morala povesiti brez moči k tlom.

«Martinek, kaj si naredil?» mu je očitalo četvero otrok, ki so odhiteli s pobrano kobuljico proti hiši.

In istega dne je izgubil Martinek svoje drevo.

Odnegli so mizo izpod češnje, razdrli so klop in ubogo težko ranjeno mlado drevo je spet samevalo. Le oče Poljanec mu je skušal zdraviti rane.

Druge pomladi je češnja znova ozelenela, a njeno življenje ni bilo živahno kakor prejšnje leto. Pokazala je le šop cvetov na mladiki, ki je bila ostala nepoškodovana od prejšnjega leta. In ko je raznesel veter bele lističe cvetja po travi, je češnja skrbno zakrila med liste polagoma se razvijajoče jagode in le solncu jih je kazala.

Ze davno so bile obrane češnje po vrtu, ko je velel oče, ki je še vedno bil v skrbeh za mlado češnjo, naj gredo otroci ž njim. Tudi Martinek je moral k svojemu nekdanjemu drevescu. Oče Poljanec jim je pokazal dozorel šop češenj, ki so se svetile med zelenjem kakor žive črne oči.

Utrgal jih je in dal vsakemu otroku eno.

«Na vsem vrtu ni takih!»

«Tudi pri sosedu jih nimajo.»

«Nikjer, prav nikjer jih nimajo,» so hiteli otroci.

«No, Martinek, kakšna je? — Kakšno drevo sem ti bil dal?» je trdo izgovoril oče. Njegovega ostrega pogleda pa Martinek ni zdržal, padel je v travo in je tiho jokal.

Češnja pa je ostala pohabljen in se nikdar več ni razrastla.

~~~~~

Iveri.

Najgloblja življenska modrost je skrita v preprosten, poštenem življenju.

Pravičnost je prečudežna roža, ki poganja le v vrtovih ljubezni in samoodpovedi.

Janko Samec:

Smrt otroka.

Zvezda pri zvezdi in luna vmes...
lestvica spušča se od nebes,
angelci hodijo gori in doli —
spodaj pa dušica majcena moli.

Vzame v naročje jo angel zlat,
vzdigne se ž njo do nebeških vrat;
vrvico potegne z ročico belo —
zvonček v nebesih zapoje veselo!

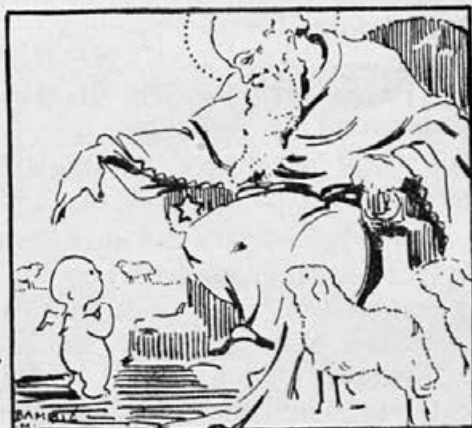

Vprašal je Peter, nebeški čuvaj:
„Kdo je, ki pelješ nocoj ga v raj?“ —
„Dušica majcena“, angel odvrne
in na nebu zvezdico utrne.

V vratih zaškriplje srebrni ključ,
dušica stopi v nebeško luč...
Tiho se božjemu tronu približa,
tam se pred Bogom pobožno prekriža.

Bog se prikloni prav do tal,
dušico majceno brž je spoznal:
„To pa je tista dušica mala,
ki ni pri mami nikoli jokala!“

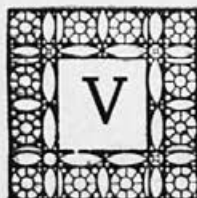
Obrne se k Jezuščku, reče na glas:
„Bila je pridna, naj bo pri nas!“ —
Dušica z Jezuščkom tam igra se,
poje, se smeje in ovčke ž njim pase...

Zvonimír Kosem:

Medved potepuh.

(Basen).

daljnem gozdovju je živel medved, ki se je zelo rad potepal. Po cele dni in noči ga ni bilo domov. Zato pa so gledali njegovi sosedje medvedi nanj postrani, kakor se gleda na izprijenega potepuha.

Nekoč ga vpraša sosed: «Pa kam vendar hodiš, motovilo? Ali ne bi rajši lepo pošteno čepel in dremal doma? Klatiš se po svetu in nam delaš sramoto!»

Medved-potepuh pa se samo široko zakrohoče: «Ej, bratec, da bi ti vedel, kam hodim jaz... sline bi se ti pocedile, kilometer dolge sline, to ti rečem...» in se okrene, da bi šel.

«Počakaj potepuh, počakaj vendar!» zarevska za njim sosed. «Prav zares me zanima, kam kolobariš s tolikim veseljem. Povej — ne bo zastonj!»

«Kaj mi daš?»

«Vrečo lesnik!»

«Ti in tvoje lesnike — kar sam si jih obdrži! Če bi vedel, da se vračam s svojih potov domov vsakokrat sit in pijan medu, ne bi govoril o lesnikah...»

«Ti kradeš torej nekje med!» vzklikne sosed veselo iznenadeno sosedu. «Le pojdi, pojdi sedaj — nič več te ne potrebujem — samo da vem, kakšen tat si!»

In medved potepuh se napoti, kakor navadno, na svoje potepuško potovanje. Kobaca, kobaca, in do polnoči prikobaca v svoj raj, v kotanjo, kjer so v duplu orjaške bukve taborile divje čebele. Z enim samim zamahom šape odlomi velik kos satovja, zalomasti ž njim za bližnji grm in tu se prične gostiti z medom, mili Bože, gostiti tako brezskrbno, kakor da so ga čebele same pozvale na gostijo...

Pa ga pri njegovem sladkem poslu iznenada predrami čuden šum. Stopi previdno izza grma in v blesteči mesečini vidi: Pred bukvo, pred taboriščem divjih čebel, se lomasteč gnetejo njegovi sosedje medvedi, zamahovaje s šapami po satovju.

«O, dobrodošli, vi lepi nedolžni boterčki!» jih z gromkim krotom pozdravi medved potepuh. «Mislil sem, da ždite in dremate doma, pa vas vidim prav nepričakovano tukaj zbrane, vso kosmato soseščino. Milo topla noč, kaj ne, ta je izvabila tudi vas na nočno potovanje... ali boljše rečeno: sline so se vam pocedile po medu, o katerem sem izbleknil nepremišljeno besedo... Pa ste tihotapili za

menoj in se srečno pritihotapili do tega slavnega izvora medu, ha-ha-ha... Zelo milo mi je torej, prijateljčki moji, da nisem več osamljen v potepuštvi in da vas morem sedaj tudi jaz nazivati bratce potepuhe — — — »

Zasačeni kosmati grešniki na to roganje osramočeni molčé. Samo eden — oni radovedni sosed, ki je zapeljal vse druge — se hoče oprati in reče:

«Ne boš, motovilo, ne boš! Nismo šli mi v šumo, da bi čebe-licam kradli med, marveč da bi našli tebe, potep, in enkrat za vselej napravili konec tvojemu potepuštvi!»

«In ste me iskali tu v duplu, je-lite?» se vnovič poroga medved potepuh. «V duplu, ki ne bi šla skozi ni moja glava, a kaj šele trup... Bridko ste zamahovali s šapami, da bi me izgnali iz luknje, in pri tem ste tako le nehote, kaj ne, klestili po satovju in lizali med, ha-ha... Kar lepo molčite, dični boterčki moji, in pojdite dremat še dalje domov, da ne razbobnam vaše dostojanstvene nedolžnosti širom sveta!»

Ostrmi sosed in ne ve, kaj bi odgovoril — ostrmi vsa procesija. In pobesijo glave vsi do poslednjega in se potuhnjeno eden za drugim izgube v gošči...

Medved potepuh pa se krohoče, krohoče sladko vse do zore.

Pastúškin :

Jurčkov semenj.

Jurček rad preštevá novce.
Ali kdo jih Jurčku dá?
Zvíta buča med lrgovce
gre in semenj se igra.

V kotu si razgrne kramo,
izza stojnice glasno
dela hrupno si reklamo:
„Dobro vam prodam blagó.

Cene niso oderuške,
bodi žaga, žlica, koš,
maslo, kozuh ali hruške —
vse pri meni stane groš.“

Gospodinji dá predpasnik
in sosedu lep krompir,
a sosedu nož in časnik,
hlapcu jarem in kosir.

Novci se množé v predalu,
kup na stojnici kopni;
razproda se, upa, kmalu
še poslednjih par stvari.

Zdaj priteče pastirička.
Jurček ji prijazno dé:
„Ali kupiš kaj, Marička?“
Ona vrže mu v zobé:

„Jaz ne kupim krame tvoje.
Vse pobral si po kotéh.
Brž mi vrni čevlje moje;
drugim krastli — to je greh.“

Stojnico mu vso razmeče,
s čevlji svojimi zbeži.
„Razprodano“, Jurček reče,
novce šteje, se smeji.

L. N. Tolstoj :

Lastnina.

Star tesar popravlja ograjo na terasi. 7 letni gospodarjev sinček gleda in občuduje tesarjevo delo.

OTROK: Kako dobro delate! Kako vam je ime?

TESAR: Kako mi je ime? Prej so mi pravili Hrolka, sedaj mi pa pravijo Hrol in še Savič.

OTROK: Kako dobro delate, Hrol Savič!

TESAR: Če delaš, moraš dobro delati. Čemu bi torej slabo delal?

OTROK: A pri vas doma imate teraso?

TESAR (smejé): Pri nas, otrok, je taka terasa, v primeri s katero ni vaša nič. Pri nas je terasa brez oken; hitro ko vstopiš, si tudi že zunaj. Taka je naša terasa!

OTROK: Vedno se šalite. Ne, povejte po pravici; ali imate enako teraso? Brez šale!

TESAR: Oh moj ljubi, dobri otrok; teraso! Pri nas teraso! Da bi le Bog dal, da bi imeli streho nad seboj. Brez terase bi že opravili. Začel sem popravljati spomladi streho. Podrl sem staro, a nove ne morem dokončati, tako da je sedaj izba odkrita.

OTROK (začudeno): Pa zakaj tako?

TESAR: Zakaj? Zato ker nedostaja moči.

OTROK: Kako nedostaja moči? Saj delate za nas.

TESAR: Za vas delam, ali zase ne morem.

OTROK: Zakaj ne? Ne razumem. Povejte drugače.

TESAR: Ko boš velik, otrok, boš razumel. Za vas delam, zase pa ne morem.

OTROK: Zakaj ne?

TESAR: Zato ker je treba lesa, ki ga pa jaz nimam. Trebalo bi ga kupiti, pa ni s čim. Zato delam pri vas, a vaša mama me bo plačala. Recite ji, naj mi plača več, tedaj pojdem v gozd in izberem pet topoli pa bom končal streho.

OTROK: Kaj pri vas nimate gozda?

TESAR: Pri nas je tak gozd, da lahko hodiš tri dni, prej ko ugledaš konec; samo napaka je pri tem, da ni gozd moj.

OTROK: Čudno, mama pa pravi, da ji gozd dela največ skrbi. Vedno ima neprilike radi njega.

TESAR: To je zlo. Vaša mama ima neprilike, ker ima preveč gozda, jaz pa imam neprilike, ker ga nimam. — Ej, tu klepečem z vami in pozabljam pri tem na delo, to pa ni gospodarjem preveč pogodu. (Se zopet spravi na delo).

OTROK: Ko postanem velik, bom napravil, da bodo vsi enaki okoli mene.

TESAR: Le podvizaj se, otrok, da kmalu zrasteš, sicer ne bom jaz dočakal tega. Samo pazi: da ne pozabiš... Kam pa sem naslonil sekiro?

~~~~~

A. Sirk: Iz tržaške okolice.

~~~~~

Fran Žgur:

Pomladna.

Kar pomlad bo dala cvetic,
rdečih in sinjih in belih lic —
vse, vse jih v kito povijem,
vse, vse na srcu jih skrijem...

Kar pesmi bo slavec zapel,
v srcu jih bom živo vzprejel —
Če cvetke kdaj vmro mi cvetoče,
naj slavec zaplaka, zajoče..:

~~~~~

Karel Širok:

Velik je.

«Kam si spet zablodil, da se vračaš ob tej uri? Kmalu se bo že mračilo. — No, povej mi, kam si spet zablodil?!»

Bil sem v gaju. Poljske nageljčke sem nabiral, zate, mamica! Dobro se še spominjam, da si rekla nekdanj: «Poljski nageljčki, ti pa mi zares ugajajo!»

Lepo je hoditi po gozdu in opazovati in prisluškovati. Koliko čudnih in lepih stvari je tam! Zakaj vendar ne stanujemo sredi gozda, mamica?

«Potem bi hodil večkrat z doma, otrok; blodil bi po gozdu in bi se naposled še izgubil! Pomisli: doma bi ne mogel več najti! In svoje matere bi ne videl več ne svojega očeta in ne sestrice. Gotovo bi umrl od žalosti sredi šume!»

O, ne bi se izgubil, ne! Saj sem že velik!

Le poglej golobčke! Majhni so pa odletijo čez sedem hribov in čez sedem dolin in se zopet vrnejo in najdejo hišo in golobnjak.

Le poglej lastovičke! Majhne so, še manjše so od golobčkov, pa odletijo čez devet hribov in čez devet dolin in se zopet vrnejo in najdejo hišo in gnezdo pod streho.

Le poglej čebelice! Majhne so, stokrat manjše od drobnih lastovic, pa odletijo čez vrtove in polja, čez njive in šume, čez hribe in doline; blodijo sem, blodijo tja, na stotero cvetov sedajo, nazadnje pa se zopet vrnejo in najdejo ulnjak in panj.

Ali nisem stokrat večji od čebelice, mamica! Kako si moreš potem misliti, da bi se izgubil v šumi! Pomisli, saj sem vendar velik!

Fran Eržen:

Veliki prijatelj življenja.

III. Voda.

Voda je za kožo to, kar je zrak za pljuča.

Fonnsagrives.

Stari narodi so rabili vodo za umivanje in za kopelji; z njo so se utrdili proti mrazu in proti vročini. Radi tega so bili trdnega zdravja in so dosegli visoko starost.

O Rimljanih vemo, da so polagali veliko važnost na kopanje. Kopelji ni smela pogrešati nobena hiša. Oni so tako cenili kopelji, da je pri njih veljal pregovor: «Blagortistemu, ki je iz našel kopelji.»

Voda ima krepilno in zdravilno sposobnost, ona je nedvomno izmed najimunitnejših zdravil, ako jo rabimo pravilno. Prelat Kneipp (izg. knaip) je prišteval vodo med najvažnejše prijatelje zdravja in življenja. Bilo je l. 1847., ko so ga imeli zdravniki že na smrt obsojenega, ali voda ga je spravila na noge, voda mu je ohranila zdravje Vseučilišni profesor Winternitz (izg. vinternic), ki je poučeval na Dunaju v o d o-

znanstvo, je o tem predmetu napisal veliko knjigo, v kateri znanstveno razpravlja izključno le o zdravljenju z vodo.

Okrepčujoča moč vode je vsem znana. Če si zjutraj ali po težkem delu umijemo obraz in prsi, ali se ne čutimo kakor novorojeni? Poglejmo, kako živali iščejo vodo; človek pa je dostikrat nespametnejši od živali.

Največjega pomena za zdravje je, da kožo utrjujemo. Koža ni le zaščitna odeja za telo, temveč je sama zase eden izmed najvažnejših organov. Ona uravnava našo telesno toploto ter izloča škodljive snovi; s kožo čutimo, deloma tudi dihamo. Pripoveduje se o otroku, ki bi moral predstavljati »zlati dobi« v neki procesiji, ko je papež Lev X. zasedel prestol in so otroka radi tega po vsem telesu pozlatili. Nekaj ur pozneje je umrl.

Izvrstno utrjevalno sredstvo je kopanje zlasti tedaj, če se združuje s plavanjem. Kopanje nudi mladini kakor tudi odraslim vse troje mogočnih zdravil prirode naenkrat, namreč: zrak, sonce in vodo! Te najsmatra za prve poroke trdnemu zdravju. S pravilnim kopanjem in solnčenjem na prostem (o solnčni kopelji glej str. 191) si poleti utrdimo telo in nabereemo moči, da lažje prenašamo neugodnosti zimske dobe in se zavarujemo pred sovražniki zdravja, t. j. pred boleznimi, ki so v najpogostejših slučajih le posledica splošne telesne oslabelosti in neopornosti. Vodna kopel na prostem poživlja in krepi. Žal, da se je v našem podnebjju mogoče kopati na prostem le nekaj mesecev v letu. Ostali čas si moramo pomagati s tem, da se kopljem doma v banji.

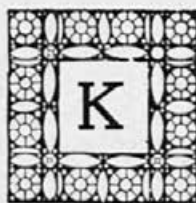
Kdor ima resnično voljo se utrjevati, naj se vsak dan, najbolje zjutraj po telovadbi koplje po vsem telesu z vodo. Če se hočeš kopati z mrzlo vodo, ti mora biti povsem telesu toplo. Naj se ne jemlje nikdar mrzla kopel, če ti ni res vroče. Izkušnja uči, da je kopel tem boljša, čim bolj je človek razgret. Prideš ves poten domov. Pot se ti cedi po obrazu in prsti so, kakor da bi jih bil kdo zlepil. Se li v tem položaju bojiš umivati se? Če namesto obraza umiješ ves život, ali ti bo to škodovalo? Kar je dobro za obraz, to je tudi dobro za telo. Bil je nek gospod, ki se je skozi 18 let vsak dan kopal z mrzlo vodo in vsa ta leta ni bil bolan niti en dan. Umivanje z mrzlo vodo naj ne traja dalje ko par minut. Če na vsak način ne ljubiš mrzle vode, uporabljaj mlačno ali gorko vodo. Slabokrvnim in nervoznim ljudem se priporoča gorka kopel, morda na koncu z malo bolj mrzlo. Kopel doma moremo vršiti na več načinov. Opisati hočem najbolj praktičen.

Postavi se pokoncu sredi banje in izlij vodo iz majhne ročke ali vrča. Potem sedi sredi banje in vlij ostanek vode črez se. Z malo vajami se bo voda porazdelila po vsem životu, ne da bi se od tega dosti po nepotrebnem razlilo. Nato leži v banjo popolnoma na hrbet, pri čemer bo voda naraščala, nakar bodo lehti in stranski del telesa pod vodo. Ona mesta srednjega dela života, ki jih ne doseže voda, se oblijejo z roko. Sedaj sedi zopet v banjo, prav zadaj in oblij z roko prsa. Na enak način se postopa z bedrom i golenom, potem vstani in si umi noge ter se slednjič dobro obriši.

Vrh tega pa se je treba vsaj enkrat na teden, n. pr. ob sobotah skopati z gorko vodo (28° R) in z milom oprati kožno nesnago. Čistilna kopel, ki naj traja 10 minut, naj še zaključi zmeraj s hladnejšim polivom.

Giovanni Pascoli :

Kruh.

oliko gladu je pretrpel človeški rod! Nesrečnik! Skušal je vse; vse je deval pod zob, ne samo sadje in semena, tudi korenino, list in cvetje; in še meso živali, ki jim je drobil kosti in si basal z njimi drobovje. Podil je mrjasca od hrasta, da se sam nasiti z želodom; odganjal je leva od mrliča (človeka!), da je sam dokončal pojedino... Kak glad! Kak glad! Redko ga je mogel utešiti. In ko se je zgodilo, so nastale velike stvari. Recimo: žrtve je bilo preveč, da je ostajala in bi bil šel ostanek pod zob. Takrat je poklical soseda, brata v gladu. In so vsi počepnili ob krvaveči pojedini, se oblizavala in kazali zobe. A je nad njimi bdela poglavar, da je dobil vsak svoj delež, in je imel v pesti grčavo palico ter je z njo bil po rokah, hrapavih in kosmatih, ki so po kačje in požrešno švigale po hrani. In so bile med njimi manj ščetinaste, ki niso bile posebno potrpežljive: roke žen, ki so bile lačne za dva; lačne še za enega, ki ga ni bilo videti ne slišati. Na tiste uboge roke je tudi padalo, a bolj nalahno; včasih pa tudi ni pala tista palica ali žezlo!

To so bile prve pojedine nesrečnega človeškega rodu! Takrat je morda zrastle v našem srcu vse dobro! Zaradi tistega daljnega spomina, o žene, ki je zakopan v globinah vaših duš, zaradi tistih rahlih udarcev, ki jih je nadomeščal včasih usmiljeni pogled, zaradi vsega tega, o naše žene, ste tako dobre in usmiljene, in ne marate, da bi še kdo trpel od te starodavne nesreče.

In je ta nadloga vedno šla za človeškim rodom in ga spremlja še danes. A so vendar ljudje spoznali dolgobilčno travo, ki iz enega samega semena rodi obilo klasov in je v vsakem klasu toliko zrnja, ki prepečeno (to le v prvih časih!) in zmleto daje tako bel in mehak prah; in nam zmešana, prepečena moka daje tako močno in tečno hrano! Ona trava je pravo zdravilo za večtisočletno bolezen človeškega rodu; je božja hrana, ki je pregnala meso in kri prvih strašnih pojedin; je dobrodošla jed, ki je ublažila, če ne drugo, surovost starodavnega ropanja; je nekrvna žrtev, ki nam da živeti, ne da bi ubijali.

O zakaj ni še za vse ta trava, ki nas je ukrotila, ta kruh, ki nas je pobratil? Kako je moglo žezlo, ki je nekoč pazilo, da je bil delež enak, dandanes odpoditi od skupne pojedine nekatere, največkrat večino ljudi? Ljudje so, kakor pravijo pesniki, ki znajo za stare povesti, jedci kruha, prehranjenci zrnja. Ta hrana jih je ločila od divjih živali. Kateri zakon je mogel odvzeti to prastaro, temeljno in posebno pravico človeškemu rodu? Vsak človek ima pravico do kruha: to se pravi, vsak človek ima pravico biti človek. Kdor se rodi, naj najde, kolikor že hočete, izpremenjenih stvari na svetu: plotove, okope, zide v materi zemlji. Dobro. A vse to z enim pogojem: da ima tudi svoj kruh. To je zapopadeno v vseh zakonih in ustanovah; ta pravica je v vseh prisvojitvah: da imej vsak človek to, kar ga stvari človeka: svojo človečnost.

O p o m b a : Ta spis je napisal znani italijanski pesnik za uvod daljšemu spisu iz l. 1904 «Per la casa del pane»!

Livingstone :

V puščavi.

O svojih potovanjih po puščavi pripoveduje Livingstone:

«V tej pokrajini (v Maboški kotlini) se mi je zgodila nezgoda, o kateri so me večkrat izpraševali ob mojem prihodu na Angleško, in ki sem jo hotel prihraniti samo za svoje otroke, da bi jim pripovedoval, ko se postaram. Levi so hudo nadlegovali Maboško prebivalstvo. Ponoči so udirali v staje in trgali govedo. Celo o belem dnevu so napadali živali, kar ni v njihovih navadah, tako da so zamorci mislili, da so levi začarani ter so verjeli, da jim je to napravilo sosedno pleme.

Dokazano je, če ustreliš enega leva iz ropajoče družbe, da se drugi najraje umaknejo in zapuste vso pokrajino. Sklenil sem, da s pomočjo zamorcev odpodim nadležne goste. Oborožili smo se, šli na lov in našli vso levjo čedo na nekem malem griču. Obkolili smo grič in se mu previdno bližali. Zamorec Mebalnè, najboljši med družbo, je zagledal enega leva, ležečega na skali, in je pred menoj izstrelil svojo puško. Ni zadel, a lev je ugriznil kamen, ob katerega je udarila krogla, planil bliskovito pokonci, stekel in preskočil z drznim skokom živi obroč, ki so ga tvorili moji lovci. Srečno je unesel pete. Kmalu nato sta se pokazala še dva leva, a ju nihče ni mogel vzeti na piko zaradi nevarnosti, da bi tako ne obstrelili lovci drug drugega. Zamorci bi bili lahko pobili leve pri begu s svojimi sulicami, kakor delajo navadno, ali pri nobenem ni bilo prave hrabrosti. Vrnili smo se zaradi tega v vas. Spotoma pa zapazim na skalovju pod gričem še enega leva, ki je ležal skrit za grmovjem. Trideset korakov razdalje me je ločilo od njega. Pomerim in dvakrat ustrelim. «Zadet je, zadet je!» vzkliknejo moji črni tovariši. Nisem videl nikogar, ki bi bil z menoj istočasno izpalil, ali za grmom je lev razdraženo bil z repom. Tovariši so hoteli kar planiti nanj. Menil sem, naj potrpijo, da spet nabasam puško. Ko sem tlačil kroglice vanjo, pa zaslišim grozen krik. Pogledam in vidim leva, ki je planil nàme. Stoječ na majhni brežini, začutim, da me je oplazil s kremplji po rami. Renčec mi v ušesa, me je lev stresal kot mačka miško. Neka omotica me je zgrabila, da nisem čutil ne bolečine niti strahu. To dokazuje neizmerno dobroto Boga, ki hoče na ta način olajšati žrtvi poslednje trenutke pred smrtjo. Lev je tiščal z eno tace mojo glavo. Skušal sem se rešiti tega pritiska, a ko se obrnem, zagledam črnca Mebalnèja, ki je meril iz razdalje petnajstih korakov s puško na kresilo naravnost v leva. Dva strela sta počila. Tedaj me lev popusti in popade njega za koleno. Drugi zamorec, ki sem mu bil jaz nekoč rešil življenje v spopadu z bivolom, kateri ga je bil zagnal v zrak, je hotel pobiti leva s sulico. Ta je spet hitro popustil Mebalnèja in zgrabil tega moža za ramo. Ali v istem hipu so levu, ki je bil zadet od krogel, odpovedale moči, da se je sesul mrtev na tla. Vse to se je izvršilo v nekaj trenutkih, med razdraženostjo, ki jo je živali povzročala bližajoča se smrt. Pa mi je vendar umirajoči lev popolnoma strl ramo in mi celo na enajstih mestih obgrizel zgornjo laketo.»

Take in enake so bile nevarnosti, ki se jim je izpostavil David Livingston pri svojem velikem človekoljubnem delu. Malokateri raziskovalec je dosegel na svojih potovanjih tako pomembne uspehe, kakor jih je ta hrabri angleški misijonar. Njemu samemu je bilo določeno, da razišče skoro vso notranjost srednje Afrike in on jo je tudi prvi prepotoval vso od zahodnega do vzhodnega obrežja.

Z R N A.

Čuvaj se tobakal

Pred 500 leti pri nas v Evropi ni nihče kadil. Šele po odkritju Amerike, je prišel tobak k nam. Ljudje pa so prej tudi živeli. V začetku so ljudje kadili le skrivaj; očitno kaditi je bilo strogo prepovedano. Navzlic strogim kaznim (na Ruskem so n. pr. kadilcu kar nos odrezali!), se je ta nova strast čimdalje bolj razširjala med prebivalstvom.

Človek, ki hoče biti popolnoma zdrav, ne sme kaditi. Kaditi se pravi, igrati se z zdravjem. Zakaj si kvariti ljubo zdravje s tobačnim strupom? Ali ni dovolj drugih sovražnikov, ki preže na naše zdravje in ki jim ne moremo vedno iti s poti? Ne navajaj se torej na kajenje!

F. E.

Jetra in alkohol.

Jetra so velika žleza, ki leži v desni zgornji strani trebuha pod desnimi rebri in sega daleč na levo stran pod želodec. Jetra izločujejo žolč, ki se v majhnih količinah redno izliva v čreva. Žolč ima moč, da prebavlja maščobe, katerih ne more želodec. Razven tega ima žolč nalogo, da razkužuje čreva; namreč slabi in vničuje kužne bacile, ki so bili primešani hrani. Jetra pa prestrezajo tudi nekatere strupe, ki so prišli s hranilnimi sokovi vred v krvne žile, ki koreninijo v črevih. Poleg tega imajo jetra še mnoga druga opravila, kar nam kažejo razne nerednosti, ki nastajajo v telesu, kadar obolijo jetra. Brez jeter ne morejo živeti živali niti par dni; isto velja tudi za človeka.

Jetrom škodujejo v prvi vrsti opojne pijače, močne, rezke jedi, preobilna hrana i. dr. Vsled alkohola jetra oslabe, da ne morejo več vršiti svoje važne naloge, se povečajo in

se prevlečejo z maščobo. Tako dobi pivec alkoholnih pijač zamaščena jetra.

Včasih pa se jetra alkoholika skrčijo in strdijo. Skrčena jetra dobe grbančasto podobo. Posledica skrčenih in strjenih jeter so razne bolezni, n. pr.: zlatenica, vodenica i. dr. Človek, ki ima zlatenico, je ves rumen v očeh, po obrazu in životu in hira. Ker so se z jetri skrčile tudi cevke, po katerih se je izlival žolč iz jeter v čreva, ne more več žolč v čreva in zaide vsled tega v kri in ž njo po vsem telesu; odtod rumena barva bolnika. — Ko pa se z jetri vred skrčijo tudi krvne žilice v njih in kri ne more več dalje, začne kri vodeneti in nastala voda napolni trebušno votlino. Tako dobi bolnik vodenico. Včasih se nabere v trebušni votlini do 12 l vode. Ako jo zdravnik vzame ven, se kmalu nabere nova.

Te bolezni so redko ozdravljive.

M.

Nekaj tovornih živali.

Število živali, ki služijo človeku za prenašanje tovorov, je skoroda malenkostno. Potom natančnih proučevanj se je lahko dognalo razmerje med fizično močjo teh živali in potjo, ki jo iste lahko napravijo. In pokazalo se je da:

Eskimski pes zmoro vleči po ledu ali snegu sani s težo 80 kg in preteče v 1 uri približno 20 km. Po slabi poti nosi seveda manj in bolj počasi.

Po dobri cesti prenaša **konj** brez velikega napora 1 q in prehodi v 1 uri 3—4 km. Prenaša torej enako težo kakor 14 psov, četudi s približno 7krat manjšo hitrostjo. V Indiji tovor za osla je povprečno 25 kg, za vola 100 kg, za kamelo 200 kg, za

slona 400 kg. Zadnji stane 10krat toliko kakor kamela, a 8krat toliko stane njegovo vzdrževanje. Zakaj torej ljudje v teh krajih nimajo raje samo kamel? Zato ker slon četudi v primeri s kamelo prenaša zelo malo, je uporaben za mnoga druga dela, medtem ko kamela ne; tudi živi slon mnogo več časa nego kamela.

Med tovarne živali bi lahko vpoštevali v drugi vrsti še koze in ovce. V Kašmirju in Tibetu redijo neko posebno vrsto teh nalašč v svrhu prevažanja. Cele karavane teh ovac, od 500 do 600 glav, gredo neprestano čez ledene vrhove Himalaje, prenašajo sadje, volno in druge razne tkanine. Med potjo se hranijo s tem, kar dobe pod snegom. Prenašajo lahko od 10 do 15 kg.

V republikah srednje in južne Amerike, kjer je prevažanje blaga z vozmi le redek slučaj, se uporablja načelno le neka vrsta tovarnega osla ali mule, katera lahko prehodi s 150 do 175 kg 30 km na dan. V severnih Andah Peruja, v Ecuadorju in v Boliviji bi sploh ne bila mogoča trgovina brez te živali, katera kljubuje z lahkoto vsaki tamkajšnji podnebni izpremembi, med tem ko podnebja severne Evrope ne more prenesti. Radi tega se uporablja le bolj južno in sicer v glavnem na Francoskem, Španskem, Portugalskem in deloma po Italiji. L. Prah.

Človeška misel.

Knjiga je živ glas, je duh, ki gre po zemlji. Je misel osebe, ki je od nas ločena po prostoru in času. Ljudje gredo mimo, spomeniki razpadajo v prah. To, kar ostane in preživi, je človeška misel. Kaj je Platon? Razkrojen je v prahu več kot dva tisoč let, toda njegove misli živijo še zdaj.

Žganje.

(Priobčila Miša.)

Žganje ali žganica je znana zmes iz vode in alkohola, ki se dobiva z destiliranjem alkoholnatih zavreljih tekočin. Žganje, ki ima v sebi posebno mnogo alkohola, imenujemo špirit ali vinski cvet. Žganje izdelujejo ali neposredno iz alkoholnatih tekočin (iz vina konjaka) ali pa iz tvarin, ki imajo mnogo skroba in so alkoholsko zavrete, na pr. iz češpelj ali sliv, krompirja, rži, borovnic itd. Glede na tvarino, iz katere se kuha, ima žganje različen vonj in okus. Likerji so žganja, ki jim je pridejan sladkor in dišave.

Opojne pijače, kot pivo, vino in žganje niso živila, temveč le nasladi. Ako se zavžijejo zmerno, dražijo živčevje; v večji množini zavžije pa upijanijo in so zdravju zelo škodljive. Najbolje je, da se jih popolnoma ogiblujemo, ker vse opojne pijače, zlasti pa žganje, so strup.

SEDEM ZAPOVEDI MODRIJANA.

I. Zmernost. — Ne jesti preveč, ne piti opojnih pijač.

II. Snaga. — Imejte zmeraj snažno telo, obleko, stanovanje.

III. Varčevanje. — Ne trošite za nekoristne reči, stroške pa urejajte po svojih dohodkih.

IV. Delo. — Čas je zlato: nikdar ne smemo biti v brezdelju in to kar izvršimo, naj bo koristno nam in drugim.

V. Red. — Vsaka reč naj ima svoj prostor in vsako opravilo svoj čas.

VI. Brzdanje. — Ogibajte se vsega, kar je čez mero: pri delu, v čustvu, v sodbi, v zabavi.

VII. Odkritosrčnost. — Govorite tako kakor mislite in vaše misli naj bodo take, da ne boste zardeli, če bi jih izrazili.

KOTICEK.

Moj rojstni kraj.

Prijateljica Ivanka, ali kakor ji vsled njene pridnosti pravimo šaljivo tudi «Gospodinjka», je v šoli

deklamirala lepo pesem: Nazaj, v planinski raj.

Ta pesem mi posebno ugaja. Sklenila sem popisati svoj rojstni kraj,

katerega primerjam pesnikovemu raju.

Zelo ljubim dom svojega očeta. Je v Mrzlem vrhu. To je mala vasica, ki šteje samo 19 hiš. In še teh je nekaj v sosedni državi, kajti Mrzli vrh leži ob državni meji, katera ga deli v dva dela. Hiše pa ne stojijo skupaj, ampak so oddaljene po 5 do 10 minut ena od druge. Raztresene so po hribu in prav blizu podolgovatega vrha, ki je podoben hrbtu. Ni pa tako mrzlo tukaj, da bi moj rojstni kraj dobil vsled tega svoje ime. Gotovo mu niso znale dati družega. Kadar brije ostra burja, je mrzlo, pa je mrzlo tudi drugod. Če ne grem v šolo, sem v topli sobi in pri topli peči, pa me prav nič ne zebe.

Ljudje so tukaj večinoma kmetje. Moja rojstna hiša je lepo zidana in stoji na mali ravnini pod vrhom grička. Proti severu in vzhodu je zavarovana pred burjo, proti jugu pa je odprta in brez zavetja pred južnim vetrom. Ta je poleti zelo hud, posebno kadar je nevihta. Takrat mi otroci ne pokažemo glave iz hiše. Kraj je solnčen. V vznožju hriba je dolina in pod hišo pa sadni vrt z različnim sadnim drevjem. Ob ugodnih letih imamo dovolj sadja. Okrog hiše so njive in travniki ter nedaleč tudi gozd. S hrička za hišo vidim v daljne kraje, ki mi niso znani. Samo dve dolini sta videti in prav veliko hribov. Le malo izmed njih poznam po imenu. Bližnji Blegaš ima še snežen klobuk. Daljni gorski velikan, očak Triglav, preseza po velikosti vse svoje sosede. Oj, kako mrzlo mora biti tam šele, ker je videti sneg tudi poleti. Poznam tudi Grintovec in na jugu stoječi Goljak.

Prav lep pogled se mi nudi čez Žirovsko in Poljansko dolino. Po bližnjih in daljnih hribih je vse polno cerkv, ki jih ne poznam niti po imenu. Znani sta mi samo ona na Vrsniku in sv. Treh kraljev na Vrhcu.

Pozimi opazujem večkrat megleno morje. Po vseh dolinah pod mano je megla, nad njo pa sije prijazno sonce.

Da, prijetnejše imamo tu pri nas na hribih! Samo takrat je hudo tu, kadar treska in bliska ter divja nevihta. Toda ta je huda tudi po dolinah. Ni se nam bati povodnji in da bi nas ne odnesla voda, kakor lani moji prijateljici Faniki, ki prebiva v globoki grapi v Osojnici. Smo povsod v božjih rokah in se zato ne bojimo nevihte preveč.

Hodim v šolo in v cerkev v Ledine. Le kadar zapade obilo snega, me za malo dni zapre doma. Letos ga ni bilo mnogo. Samo enkrat sem komaj prigazila domov. Oče je bil zame v strahu. Šel je gledat, če že grem, pa je videl iz snega samo mojo rdečo kapico. Vendar ni bilo nič posebno hudega to.

Po letu imamo polno dela na polju. Sestrice hitijo delati, zraven pa prav veselo pojo. Tudi jaz jim pomagam peti, kadar do njih pripešujem svojega malega bratca. Da, lep je rojstni kraj in prijetno je doma pri ljubih starših. Težko bi odšla od tod.

Milka Buh, Ledine.

Spomladni izlet.

Nekega dne nam je rekel gospod učitelj, da pojdemo na izlet. Veseli smo pričakovali tistega dne. Določenega dne smo šli na izlet k Lovcu. Bil je lep dan, solnce je sijalo in nas grelo. Ko pridemo v bližino gozda, slišimo, kako poje slavček v grmu svoje pesmi. Tam daleč smo slišali kosa, ki je pel svoje gozdne pesmi. Od daleč smo slišali kukavico in različne ptice, ki so prepevale.

Videli smo tudi cvetice, n. pr. vijolico, trobentico, črni teloh in zvonček. Ko smo prišli na vrh, smo se malo odpočili. Po počitku smo se igrali na žogo. Gospod učitelj je šel vprašat oskrbnika vrta, če nas pusti v vrt. Ta je dovolil. Vsi veseli smo šli v vrt. Ogledali smo si raznovrstne cvetice. Po dolgem gledanju smo se odpravili domov.

Legel je že mrak na zemljo. Netopirje smo videli, ki so prhutali po zraku. Domov smo šli po gozdu. Pri koncu gozda smo se poslovili.

Koren Pavel,
pri Sv. Jakobu, VI. r.

Lov na močerade.

Neko popoldne smo se igrali zunaj na lepi trati. Solnce je pripekalo, pot nam je lil s čela. Polegali smo pod stari brast. Ta hrast je lahko videl divje Turke, ki so divjali po naših krajih. Cvetice so bile ove-

nele, metulji so letali na ovence cvetice. Ptiki so skakljali od veje do veje in žvrgoleli svoje pesmi. Kar zagledamo kuščarico, hitro jo vlovimo denemo v škatljo in vrzemo v vodo.

Neki deček se spomni in reče: «Jutri pojdemo na lov na močerade.» Vsi zakličejo: «Pojdemo, pojdemo!»

Drugo jutro na vse zgodaj gremo na lov, vsak je imel nekaj jedil. Lovimo, a nič ne vlovimo. Tedaj sem se vlovil v zanjko, ki jo je postavil deček, in hitro sem se zakotalil po hribu navzdol. Prišel sem na cesto in šel domov. Iz nosa in iz kolena mi je tekla kri. Tudi sem bil pomazan od belega prahu. Tedaj sem sklenil, da ne pojdem več na lov na močerade.

Castellani Avgust,
Sv. Jakob VI. r.

CARJEVIČ DARKO.

I.

Carjevič Darko in njegov konj.

Živel je v deveti deželi car Ivan s svojo ženo Elizabeto. Živela sta v miru s svojimi ministri in služinčadi; le-to ju je žalostilo, da nista imela otrok. Minilo je že petnajsto leto, odkar sta bila poročena, a še nista imela otrok. Šestnajsto leto pa je na veselje vse služinčadi carica Elizabeta povila sinčka, kateremu so dali lepo ime: carjevič Darko.

Že v najnežnejši mladosti je bil silno močan in poleg tega neranljiv. Če ga je kdo vdaril, ga ni čisto nič bolelo...

Iz malega dečka je postal lep, krepak mladenič.

Nekega dne se odpravi s svojimi lovci na lov. Ko so prišli v velik gozd, so se razkropili na vse strani. Carjevič je jahal svojega konja Vranca. Tega konja je zelo ljubil, ker mu je bil zvest tovariš. Le to napako je imel Vranec, da je zelo rad vrigel jezdeca raz sedlo.

Carjevič je jahal po gozdu sam. Kar začuje zelo lepo petje. Carjevič vzpodbode Vranca in zdirlja tja odkoder se je čulo petje, in zagleda krasno gorsko vilo z majhnim dečkom v naročju. Dolgo časa je preteklo, ne da bi ga vila zapazila. Ko pa je nehala peti, se je ozrla previdno okrog in zagledala mladeniča sedečega na konju.

«Povej! Povej!... zakliče prestrašena vila. «Gospa, nekaj bi vas rad prosil!» jo je prekinil carjevič Darko, ki je takoj spoznal vilo.

Kaj bi me rad prosil? vpraša začuden vilo.

«Da mi poveste in pokažete pot iz tega gozda. Pa tudi...»

«Zelo rada. Kaj pa tudi?»

«Če bi pomagala mojemu konju, da bi me več ne metal raz sedlo.

«Privedi mi konja sem! Kako mu je ime?»

«Vranec», odvrne carjevič.

«Lepo ime, je pohvalila vila ter vlila Vrancu par kapljic neke vode v uho in rekla carjeviču:

«Na! Tu imaš konja in kažipot!»

Rekši, vrže vila kamen v neko pečino, odkoder sta prišli dve mali vili, ki sta carjeviča privedli srečno iz gozda.

Ko je prišel na plan je vzpodbodel konja in zdirljal pred carjev dvor.

Sedaj je bil carjevič posebno vesel Vranca, ker ga ni več metal raz sedla.

Ves vesel je pripovedoval to zgodbo svojemu očetu carju Ivanu, ki je takoj zasedel konja, da bi ga tudi on jahal.

Toda glej ga spaka! Komaj ga zajaše, že ga konj strese na tla.

Carjevič Darko je izprevidel, da ne sme Vranca drugi jezdit, kot samo on.

Zaradi tega je bil s konjem še posebno zadovoljen in srečen.

II.

Carjevič Darko se oženi.

Minilo je leto, odkar ga Vranec ni več metal raz sedlo.

Nekega dne je zopet jezdil po gozdu, kar začuje krasno petje. Vedel je, da pojejo vile, kar je bilo tudi res. Priveže konja h gozdnemu velikanu, sam pa se približa vilam, ki so pele pesem:

«Čez tri gore zelene,
čez tri vode studene... itd.»

Neka vila ga je prva zapazila. Nehala je peti ter ga le gledala.

Carjevič ji pomigne naj pride k njemu, kar je vila tudi storila.

Darko jo vpraša potihoma:

«Ali bi hotela postati moja žena?»

«Dal Pa veš, da je moje ime Zlatolaska?» je vprašala vila.

«Nisem vedel do sedaj vašega imena.»

«Kaj govoriš vašega, reci tvojega!»

«No, pa tvojega imena nisem vedel,» odgovori šaljivo carjevič.

«Sedaj pa morava hitro oditi, da me ne zapazijo vile, ker sem jim ušla.

Raztrgale bi me na drobne kosce,» reče vila.

«Da, da, hitro, pritrdi carjevič in pomaga vili na konja, sam pa je sedel poleg nje.

Kmalu sta prišla do carskega grada.

Čez mesec dni je bila poroka.

Prav nikoli ne bom pozabil tistega dne, ko smo sedeli za bogato obloženo mizo v carski palači.

«Zakaj ne boš pozabil?» bi me vprašal kdo.

Jaz bi mu pa odvrnil:

«Zato, ker smo se tako gostili, da smo še sedaj lačni.» Franc Blažko,

učenec V. razreda v Lokavcu.

Nekaj o Ribničanu Urbanu.

Ribničan Urban je pasel svojo čredo na nekem griču. Blizu tam je stala cerkev, kjer je baš zvonilo k maši. «Kaj pa, ko bi šel tudi jaz enkrat k maši?» si je mislil Urban. Ni mnogo premišljal, izročil je Bogu v varstvo svojo živino in šel v cerkev.

Blizu vhoda je maševala en sam duhovnik, pri glavnem pa trije. «Kar k onim le trem bom šel, bodo vsaj prej končali kakor ta, ki je sam,» je rekel Urban in šel proti glavnemu oltarju. Toda čez nekaj časa so se mašniki vsedli zraven oltarja, kakor navadno, kadar je peta maša. Urban je postal zaradi tega že nejevoljen in jel godrnjati. Pomiril se je še le, ko so šli mašniki k oltarju. Kmalu nato so se zopet vsedli. To je bilo Urbanu preveč, — kar pljunil je na tla in šel ven.

Ko je čez nekaj časa zopet pasel krave, je tudi takrat vabil zvon k maši. Urban je mnogo premišljal preden se je odločil, da gre v cerkev. K maši je prišel zelo kasno. Njegovo bistro oko je koj opazilo, da mašniki sedijo. «Lej jih, lenuhe, še sedaj sedijo! O kako sem bil pameten, da sem šel zadnjič ven, in zato pojdem tudi sedaj!» In Urban je res šel takoj ven.

Sosič Franc, Opčine.

Hudičev jez.

Tam, kjer preteče Vipava kaki dve uri od izvira, stoji po malih gričkih devet vasic. Brje po imenu. Pod vasico Kodrovi je velik mlin Kasovlje z velikim jezo. O postanku tega jez se pri nas to le pripoveduje: Pred davnim časom je bila tam še prav mala hišica. V njej je stanoval ubog mlinar in ribič obenem s svojo ženo in otroci. Povodnji so mu vedno razdirale jez. Po neki povodnji je mlinar slonel ob vrbi onkraj Vipave in žalostno gledal v valove, kako mu je zopet voda odnesla jez. «Hudič naj ga zopet zida,» je vzkliknil glasno.

Komaj to izreče, že se priplazi k njemu pošast. Imela je dve nogi, dolg rep, na nogah kopita, ploskovno srčasta ušesa in kosmato brado, na rokah pa velike kremplje. Mlinar se je zelo prestrašil. Izgovarjal se je, da ni njega klical, a ni pomagalo nič. Pred sabo je imel pošast. Ščasom je prišel mlinar k sebi in dogovorila sta se, da sezida zlobec nov jez, še preden bo petelin zapel naslednji dan. Moziček mu je moral zato obljubiti ženo, otroke in še svojo dušo. Za vse to pa je mo-

ral podpisati s svojo krvjo. Noč je razprostrla svoje krilo na zemlje. Vse je leglo k počitku. Vipava je šumljala svojo starodavno pesem čez razdrti jez. Kmalu je začelo tam strašno rjovenje, da se je zemlja tresla. Hudič je nosil z velikimi zobmi ogromne skale! Bila je grozna noč! Gospodarju ni dala vest miru po noči. Premišljeval je, kako bi se rešil obljube. Kar mu pride na misel prava. Šel je pred kokošnjak in trikrat plosknil in oglasil se je petelin s svojim glasnim «kikiriki», ko je še malo manjkalo do zore. Tedaj je naznanil dan. Moziček pa je šel gledat, ali je jez dovršen. Nedostajalo je prav malo. Zopet se priplazi k njemu vrag in zahteva plačilo. Moziček mu reče: «Jez nisi dovršil. Dam pa ti vendar plačilo, a ne vsega, kar sem obljubil, ker tudi ti nisi izpolnil svoje obljube!» Moziček mu da kokljo in piščeta. Vrag se je spremenil od jeze v velikega mačka in je z groznim mjavkanjem odkuril po Vipavi. Moziček je rešil ženo, otroke in svojo dušo. Še danes stoji tam močan jez. Drugi mlinski jezovi se vedno podirajo, ta se pa trdno upira vsaki povodnji. Le tam, kjer je ostal nedokončan na koncu, pogosto oboli in ga morajo popravljati. Oni košček je vrag preklel, zato se imenuje «Hudičev jez». To je le pripovedka. Jez pa so zidali tlačani rihemberskih grofov.

Gozd.

Ko pride pomlad, se začne vse veseliti: otroci, ptiči.

V gozdu ptički pojejo. Kdor mimo gre, se veseli tega prekrasnega gozda. Zdi se, kot da bi ves gozd pel.

Ko sem se nekoč napotil v gozd, so bili gori še drugi, ki so šli sekat drva. Gledal sem ves zamišljen tja, kjer so sekali drva.

Samo tiste misli sem imel v glavi, da bi še jaz mogel tako sedeti gori na taki tanki vejici in da bi mogel tako lepo žvižgati in prepevati prekrasne pesmi. In sem poslušal dalje, dokler nisem skoraj zadremal. Nisem nič več slišal, kako pojejo ptički. Nato sem se napotil domov. Ko sem prišel iz gozda ven, nisem slišal nič več. Samo to, kako so pokale sekire in so drevesa podala na tla.

To je bilo žalostno petje, da ni bilo niti misliti ne.

Suligoj Stanko, V. r. Kal nad Kanalom.

Golobček.

Na cvetočem vrtu se je sprehajala družba mladih golobčkov. Vodila sta jih oče in mati, stara dva goloba. Pravila sta jim, kako se morajo vesti in biti uljudni napram človeku, ki jim daje hrano. Mladi golobčki so pozorno poslušali nauke svojih staršev. — Tisti večer, ko so se sprehajali, ni bilo prav ugodno

vreme. In ptički, mladi golobčki, so bili komaj prvikrat na prostem, zato si niso upali iti nikamor brez staršev. Drugo jutro je bilo kakor iz samega zlata. Zlatorumeno solnce je vzhajalo in v zlatih pramenih pošiljalo pozdrave prebujajoči se zemlji. En žarek je pokukal tudi skozi okence v hišico golobčkov. Prebudil je najprej stare golobčke, potem še mlade. Ko so zagledali solnce, so se vzpeli v zrak, vsi omamljeni prevelike svetlobe. Odleteli so čez zeleno ravan in radostno gledali v božji svet. Stara dva goloba sta kar ostrmela, ko sta videla mlade odleteti. Vrnili so se še le zvečer, ko so že zvezdice odpirale zlata očesca. Lunica je prikukala radovedno izza gor in z velikim začudenjem opazovala lepe golobčke. Ko so prispeli domov, sta jim oče in mati dala jesti. Potem so živeli veselo in srečno.

Florenin Roza,
učenka VII. razreda v Mirnu.

Naše čebelice.

Lansko leto sem bil pastir. O kako je bilo takrat lepo! Že sedaj se veselim prihajajoče pomladi, ker mislim, da bo tudi letos tako, kakor lansko leto. Gonil sem na pašo eno kozo in tri kozličke. Z menoj je šla moja sestra in majhen psiček. Koza si je pridno nabirala pašo ter s skrbnim meketanjem večkrat opozorila mladiče, da naj ne pohajajo od nje. Naenkrat zagledamo roj čebelic, katere so, iščoč si hrane, prihajale proti nam. Mislim sem si: kaj so vedele naše čebelice, da smo mi tukaj, da so prav k nam

prišle. Sedaj je šele bilo pravo veselje zame, ko sem gledal, kaj se okrog mene godi.

Koza je meketala, kozlički so skakljali, psiček je lajal, mala sestra je nabirala cvetic, po katerih so zletale čebelice. Najbolj sem občudoval to majhno živalco, s kakšnim trudom in skrbjo si je nabirala, da bo tudi za zimo preskrbljena.

Pa si bo mogoče kdo mislil, kaj mi je dalo povod, da se je sedaj vsega tega domislil! Za pust je mama spekla medeno potico. Ko sem jo jedel, sem si mislil, koliko so se uboge čebelice trudile, predno so nabrale med za sladko potico. S kosom potice sem šel pred čebelnjak, ga odprl ter pogledal, kaj delajo čebele. Na veliko začudenje sem zapazil, da nimajo nič več hrane. Kako so se mi smilile uboge živalce, ko sem pomislil, kako pridno so si nabirale in sedaj jim je primanjlo, ker smo jim bili preveč odvzeli. Poklical sem očeta, dala sva jim sveže hrane in jih uredila. Ko smo jih pitali, me je marsikatera opikala. Mislim sem, da bodo samo mene, ker me dobro ne poznajo, a so tudi ateta. Najbrž so se bale, da jim hoče odvzeti hrano.

Sedaj so že začele zletati in se vedriti na pomladnem solncu. Tudi hrano so si že začele iskati, a sedaj je ni še mnogo, bo pa kmalu, in čebelice bodo zopet šle na delo zase in za nas.

Milan Cek,
učenec 6. šol. leta v Hrušici pri Podgradu.

Rešitev ugank iz 8. štev. Novega roda :

I. Križanica.

		s	o	v	a					
		o	v	e	n					
n	o	j		m			a		k	r
o	s		r		n	e	u		o	v
g	e		ž		o	j		m		k
a	l	i		l			z		l	a
				o	r	e	l			
				k	o	l	o			

II. Kvadrat.

Začeti je treba pri črki b. - Vsako četrto črko je treba združiti, da dobimo „Bodimo pošteni“.

III. Posetnice.

1. Izprevodnik.
2. Fotograf.
3. Kmetovalec.

IV. Šaljivo vprašanje.

Četrtek.

Vse so rešili :

Trst: France Sosič. — Sv. Lucija: Ignacij Marega. — Novaki: Flander Janko in Marica.

Deloma so rešili :

Trst: Sonja Škamperle, Karel Jakomin, Ana Jug, Sonja Sedmak in Nada Krše, Danilo Turk, Josipina in Emil Lipovec, Josip Ormek, Stanislav Tomažič, Alojz in Marija Švagelj, Henrik Simonič, Danila Deško, Marija Jeleršič, Stanislav Bembič, Stanislav Breznik, Avgust Skočir, Libera Babuder, Henrika Škodnik. — Z ad lo g: Pavla Šemrl, Rupnik Francka, Rupnik Franciška, Rupnik Ivana, Liker Ludovika, Zagoda Helena, Zajec Milka. — Dol. Košana: Rebec Karel. — Tolmin: Ursič Roza in Mirko. — Idrija: Grošelj Ivan. — Trnovo: Ursič Jožef, Fon Jože. — Vojsko: Likar Julita, Gnezda Slavka. — Izžreban: (za 8. številko) France Sosič.

I. Račun.

Nekdo pride v devalo deželo,
kupi obleko in dobi sledeči račun:

Račun za gospoda N. N.		
Kaj ?	Št.	Opomba
Srajca . .	1	Katere narodnosti je ta tujec ?
Čevlji . .	5	
Ovratnik . .	1	
Ovratnica . .	2	
Hlače . .	5	
Nogavice . .	1	
Naramnice . .	9	
Robec . .	5	
Skupaj Lit. 29		

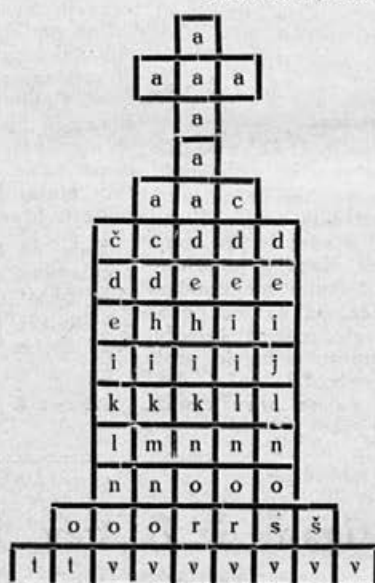
III. Grb

U G A N K E.

II. Spomenik.

Ivan Babič, Sv. Jakob

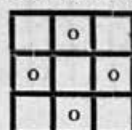
soglasnik
posoda
soglasnik
samoglasnik
ima sod
slavba
repub. v sev. Amer.
rabi vsak človek
rokodelec
nima moža
zver
gora v Jul. Krajini
krstno ime
plica

IV. Računska uganka.

Iz števil: 8, 8, 8, 8, 8, 8, 8, 8 sešlej tako, da bo vsota 1000.

V. Istopisnica.

E. in J. Lipovec, Trst

Na prazne prostore pošlavi 5 soglasnikov, tako, da dobiš vodoravno in navpično iste besede.

Rešitev je poslati do 5. junija 1926. — Izžrebani rešilec bo nagrajen.

„NOVI ROD“ izhaja vsak šolski mesec in stane letno 10 L. — Poedina številka po 1 L. Uredništvo in uprava: Trst - Trieste, Via Udine št. 35, III. — Odgovorni urednik: P a h o r Josip. — Izdaja „Zveza slov. učil. društev“ v Trstu. — Tiska Tiskarna „Edinosti“ v Trstu.